

Jozef lijkt op Jezus

Genesis 37 en 39

Het leven van Jozef

De Bijbel doet er heel wat moeite voor ons inzicht te geven in de persoon en het leven van Jozef, omdat dat een verhelderende kijk geeft op de Persoon van de Heer Jezus. Jozef is een type, een voorafschaduw, van de Heer Jezus. De geschiedenis van Jozef kan haast helemaal naast het leven van Jezus gelegd worden; er zijn veel treffende en duidelijke overeenkomsten te vinden. Het verloop van Jozef's leven vertoont heel wat overeenkomsten met het leven en de toekomst van de Heer Jezus. Het leven van Jozef valt uiteen in twee grote delen: zijn verwerping en vernedering enerzijds (Gen. 37-40), en zijn verhoging anderzijds (Gen. 41-50). Die twee aspecten zijn ook aanwezig bij de Heer Jezus: Hij kwam in vernedering bij zijn eerste komst, maar komt in heerlijkheid bij zijn tweede komst. Daarnaast is er ook veel overeenkomst tussen het karakter en de voornaamheid van Jozef en het karakter en de heerlijkheid van de Heer Jezus. Dat is het onderwerp van deze studie. Intussen proberen we ook praktische lessen te leren. De studie van het Woord van God dient immers de praktijk van ons leven te bepalen.

Het karakter van Jozef

Voordat de verwerping van Jozef aan bod komt, werpen we een blik op hemzelf. Het is van belang daar aandachtig naar te kijken. In de film 'Jozef de dromenkoning' van DreamWorks wordt zijn karakter naar mijn overtuiging helemaal verkeerd voorgesteld. We zien hem daar als een overmoedige naïeve figuur, die uit is op eer en aanzien. Jozef wordt vervolgens voorgesteld met wrok tegenover zijn broers, waarbij zijn vrouw hem probeert te vertederen. Ook dit beeld klopt niet met de gegevens van de Bijbel. Waar lezen we over wrok bij Jozef?

De jonge Jozef

Jozef was nog een jongeman van zeventien jaar, wanneer we voor het eerst over hem lezen. De Bijbel legt er de nadruk op dat Jozef jong was bij zijn eerste optreden: 'Jozef, zeventien jaar oud – hij was dus nog jong' (vs. 2). Waarom zou de Heilige Geest dat zo nadrukkelijk hebben laten optekenen? Zou het kunnen zijn om ons te laten denken aan het eerste optreden van Jezus? Want ook de Heer Jezus was nog heel jong, slechts twaalf jaar, toen Jozef en Maria Hem terugvonden in de tempel tussen de schriftgeleerden (Luc. 2:40-52). Daar lezen we de eerste woorden die van Hem zijn opgetekend: '*Wist u niet dat Ik in de dingen van mijn Vader moet zijn?*' (vs. 49).

Ook Jozef leefde om zo te zeggen in de dingen van vader Jakob. We lezen immers dat Jozef kwaad gerucht aangaande zijn broers aan Jakob overbracht (Gen. 37:2). Velen hebben dit zo gelezen alsof Jozef een klikspaan, een verklikker was. Maar die gedachte is onjuist, naar ik meen. Iets vergelijkbaars staat ook geschreven van de Heer Jezus: 'De wereld kan u niet haten, maar Mij haat zij, omdat Ik van haar getuig dat haar werken boos zijn' (Joh. 7:7; vgl. 3:19). Jozef was één in denken met zijn vader Jakob. Daarom bracht hij een kwaad gerucht over, en daarom werd hij gehaat door zijn broers.

Zijn broers daarentegen kenden dit denken helemaal niet, zij openbaarden slechts de gezindheid van de wereld om hen heen en gaven daaraan innerlijk de voorkeur. Van hen lezen we telkens weer slechte dingen. In Genesis 34 lezen we over de moordpartij door Simeon en Levi onder de Sichemieten. Jakob zegt daar later het volgende over: 'Mijn ziel heeft geen deel aan hun beraadslagingen, mijn geest sluit zich niet aan bij hun vergadering' (Gen. 49:5-7). Uit het volgende hoofdstuk blijkt dat zij ook in moreel opzicht ontspoorde. Ruben, de eerstgeborene, sliep met de bijvrouw van zijn vader, de moeder van twee van zijn broers (Gen. 35:22). Wat een verkeerd voorbeeld van deze oudste broer! En Juda vond het kennelijk niet zo erg om zich te wenden tot een vrouw waarvan hij aannam dat het een hoer was. Later was hij zelfs van

plan zijn schoondochter Tamar levend te laten verbranden (Gen. 38:15-18, 24).

Denken we vervolgens ook aan het feit dat ze hun eigen broer, Jozef, zomaar in een put gooiden en als slaaf verkochten. Nee, de broers van Jozef deelden de gedachten van hun vader helemaal niet, en omgekeerd ook niet. Maar Jozef deelde wél de gedachten van zijn vader, zij stemden met elkaar overeen. Als Jozef dus de wandaden van zijn broers (die ongetwijfeld nog wel meer omvatten) aan zijn vader berichtte, dan gebeurde dat uit zorg voor hen en om hen tot inkeer te brengen.

Hoe gaan wij ermee om wanneer we een 'kwaad gerucht' horen onder medegelovigen? Dan gaat het er niet om dat er geroddeld wordt of iets dergelijks, of dat er dingen in een kwaad daglicht gesteld worden. Het gerucht gaat hier over iets dat gewoonweg verkeerd was. Het wordt in de geschiedenis van Jozef niet benoemd. Het doet er ook niet toe; het lijkt wel opzettelijk vaag gehouden te worden, zodat we er geen waardeoordeel aan zouden toekennen. Wat doen wij wanneer wij een kwaad, een zonde, een dwaalweg zien bij medegelovigen? Hebben we dan de moed om het aan te kaarten, zoals Jozef dat deed? En – dat is heel belangrijk! – doen wij dat dan uit zorg en uit liefde voor onze broeder of zuster? Niet om hem of haar te schande te zetten, maar om die medegelovige te winnen, op het goede pad terug te brengen (vgl. Matt. 18:15-16a; Gal. 6:1; Jak. 5:19-20). Als die motivatie er niet is in het hart, kan de mond maar beter dicht blijven! Zorg en het verlangen om de ander tot inkeer te zien komen, moeten de drijfveer zijn.

Hoe staat het met ons karakter? Hebben wij oprechte zorg voor medegelovigen? We zouden ons hier in het bijzonder kunnen richten tot diegenen die een leidinggevende taak hebben in de gemeente; voor hen geldt het misschien wel speciaal (1 Petr. 5:1-4). Maar het vertonen van het karakter van Christus, en ook het tonen van zorg en bewogenheid voor medegelovigen is de taak van *alle* gelovigen (vgl. Gal. 6:10).

Jozef trad dus op als getuige van de waarheid en als de vertrouweling van zijn vader. Zoals Jozef de gedachten van zijn vader Jakob deelde, zo deelde (deelt) de Heer Jezus de gedachten van zijn Vader in de hemel. Wat moet het voor Jakob een vreugde en troost zijn geweest een zoon als Jozef te hebben. De broers zorgden er alleen maar voor dat Jakob en zijn gezin een slechte reputatie kregen bij de omringende volken, maar in Jozef vond hij iemand met een gelijke gezindheid als hijzelf. Zo moet het voor de Vader ook bijzonder geweest zijn de Heer Jezus op aarde te zien!

In Jozef hebben we ook een mooi voorbeeld voor jonge christenen. Ik doel op gelovige jongeren, tieners en jonge twintigers. Maar niet alleen voor hen, ook voor alle gelovigen. Jozef was slechts zeventien jaar oud en toch lezen we dan reeds zo'n mooi getuigenis over hem. Het is een kostbare zaak om kinderen en jongeren op te voeden 'in het geloof' (vgl. Deut. 6:7; 11:19; Ps. 78:2-7; Spr. 1:8-9, 15; 2:1-5; 22:6). Het is van groot belang dat ouders zich daar goed bewust van zijn. Zo

leren kinderen de wil van God kennen en ontwikkelen zij een kijk op de wereld om hen heen overeenkomstig Gods gedachten.

Het is mooi als jonge mensen 'zijn in de dingen van de Vader'. Het is nooit te vroeg om de gedachten van God de Vader te delen. Nu zou er een zin kunnen volgen in de trant van 'zeker in onze tijd, want (...)'. Dan zou er een opsomming van allerlei verkeerde dingen kunnen volgen. De eerlijkheid gebiedt echter te zeggen dat de mensen in alle tijden de keus hebben gehad om al dan niet met God te rekenen, van Abel tot en met Timoteüs en verder. Ook nu ligt de keus er nog steeds voor jonge mensen: Deel je de gedachten van God, of volg je de gedachtegang van de wereld? Neem een voorbeeld aan Jozef en nog meer aan Jezus, om te zijn in de dingen van de Vader, zodat Hij zijn vreugde kan vinden in ons, zijn kinderen.

Er zijn nog andere treffende overeenkomsten tussen dit eerste optreden van Jozef en dat van Jezus. Toen de Heer in de tempel achtergebleven was, werd Hij berispt door Jozef en Maria. Toen Jozef zijn dromen openbaar maakte aan zijn broers en aan Jakob, werd ook hij berispt door vader Jakob. Het Hebr. grondwoord wordt elders vertaald met 'ruw uitvaren' (Ruth 2:16), 'dreigen' (o.a. Ps. 9:5; Jes. 17:13), 'optreden tegen' (Jer. 29:27), en 'bestrafen' (Zach. 3:2; Mal. 2:3; 3:11). Zowel Jozef en Maria als vader Jakob konden het niet begrijpen. Maar toch vinden we in beide situaties een haast parallelle uitdrukking. Van Maria lezen we: 'en zijn moeder bewaarde al deze dingen in haar hart'. Van Jakob staat er: 'zijn vader hield de zaak in gedachten'.

Jozef, onderscheiden van zijn broers

Jozef was dus anders dan zijn broers. Zijn broers waren de zonen van Bilha en van Zilpa, zo staat er in vers 2. Opmerkelijk is dat we hier niets lezen over Lea, die maar liefst zes van de twaalf zonen baarde (Gen. 29:31-35; 30:17-20; 35:23-26). Er is alleen sprake van de twee slavinnen, die Jakob ook zonen hadden gebaarde (Gen. 30:1-21). Wellicht is het zo opgetekend om de nadruk erop te leggen dat Jozef van hen *onderscheiden* was.

Tegenover de twee slavinnen stond Rachel, de vrouw die Jakob zo bijzonder lief had. En Jozef was de zoon van Rachel (Gen. 30:22-24). Rachel was lange tijd onvruchtbaar geweest en het baren van Jozef was dan ook een ingrijpen van Godswege. De geboorte van de Heer Jezus was nog veel meer een ingrijpen van Godswege. De Heilige Geest overschaduwde Maria en zij was nog maagd toen zij haar Zoon baarde. Zo waren Jozef en Jezus onderscheiden van hun 'broeders naar het vlees'. Dit onderscheid wordt hier bij Jozef duidelijk aangegeven, opdat het ons zou doen denken aan de Heer Jezus. Jozef was de uitverkorene onder zijn broeders (Gen. 49:26), en dat was ook het geval met de Heer Jezus (vgl. 1 Petr. 2:4, 6). Jozef werd later verworpen door zijn broers, en dat is ook bij de Heer

Jezus gebeurd. De fundamentele reden was dat zij 'anders' waren. Nog meer dan dat zij wat betreft hun *geboorte* onderscheiden waren, waren zij ook in moreel opzicht, naar ziel, geest en hart anders dan hun broers.

Het verschil tussen Jozefs hart en dat van zijn broers kwam nog eens duidelijk naar voren na het sterven van vader Jakob (Gen. 50:15-21). De broers waren bang dat Jozef zich achteraf op hen zou wreken. Ze dachten dat hij hun alleen goedgezind was geweest omwille van vader Jakob. Ze dachten kennelijk dat Jozef al die jaren wrok tegen hen had gekoesterd en stuurden hem een boodschap, die voor zover we kunnen nagaan eigenlijk leugenachtig was, waarin ze stelden dat Jozef hun uit naam van hun vader moest vergeven. Zo was hun hart. Het hart van Jozef zat echter heel anders in elkaar. Bij het horen van hun woorden weende hij. Hoe konden ze zo van hem denken? Toch vertroostte hij hen, beloofde voor hen te zorgen en sprak zo tot hun hart.

Jozef en Jezus waren anders. Ook de gelovige is door God geroepen en uitverkoren om 'anders' te zijn in deze wereld. Dat moet ons niet hoogmoedig maken, maar dient ertoe ons te wijzen op onze eigen verantwoordelijkheid. Het is de bedoeling dat wij in deze wereld iets laten zien van de gezindheid van God, tot eer van Hem. Dat kan een zekere mate van verwerping opleveren. Jozef werd gehaat door zijn broers, en ook de Heer Jezus werd gehaat door zijn volksgenoten en door de wereld. In eerste instantie zei Hij tegen zijn discipelen dat zij (nog) niet gehaat werden (Joh. 7:7). Maar enige tijd later zei Hij tegen hen: *'Als de wereld u haat, weet dat zij Mij eerder dan u heeft gehaat. Als u van de wereld was, zou de wereld het hare liefhebben; maar omdat u niet van de wereld bent, maar Ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat de wereld u'* (Joh. 15:18-19). Deinzen wij dan terug en gedragen wij ons gemakshalve gelijkvormig aan deze wereld? Of willen wij het beeld van Christus in deze wereld vertonen en anders zijn, in moraal, gedrag, denken, en anders van hart?

Jozef als herder

Jozef was een herder (vs. 2). Veel godsmannen in de Bijbel waren herders, ik noem in het bijzonder Abram, Mozes en David. Vooral die laatste twee zijn van belang, als we zicht proberen te krijgen op de reden waarom dit hier apart vermeld wordt van Jozef. Het was immers niet echt nodig dit te noemen, aangezien Jozef later niet bij zijn broers blijkt te zijn als zij de schapen hoeden bij Sichem (vs. 12-13).

Maar ook hier is deze vermelding van belang om meer over Jozef *zelf* te leren. De reden moet wel zijn dat Jozef niet zomaar een herder was, maar dat hij ook het noodzakelijke karakter van een herder had. Een goede herder moet allereerst een zorgzaam iemand zijn met liefde voor de schapen. Hij moet ze beschermen en verdedigen. Ook moet hij ze verzorgen, of gaan zoeken

als ze afgedwaald zijn. Hij leidt ze naar groene weiden en frisse waterbeken, om ze te voorzien van eten en drinken. Een goede herder heeft een herderlijk karakter nodig (vgl. Ezech. 34:3-4, 16; Matt. 9:36). Mozes en David hebben dat beiden geleerd. Ook Jozef had dit karakter, zoals later opnieuw blijkt als hij zijn vader en zijn broers onder zijn hoede neemt in Egypte. En bovenal is dit het karakter van de Heer Jezus Zelf. Meermaals wordt er over Hem als Herder gesproken, zowel in het Oude Testament als in het Nieuwe Testament (o.a. Ps. 23; Jes. 40:11; Ezech. 34; Zach. 11; Luc. 15:3-7; Joh. 10).

Jozef, zoon van de liefde van de vader

Dan krijgen we een beschrijving van de relatie tussen Jozef en vader Jakob. Jozef was de zoon van zijn liefde (vs. 3-4). Jakob had Jozef lief boven zijn broers. Hij had zijn andere zonen ook wel lief, anders zou hij Jozef later niet hebben gestuurd om naar hun welstand te vragen (vs. 14); maar Jozef wel het meest. De reden daarvan was dat Jakob al oud was toen Jozef geboren werd; daarom was Jozef zijn beminde zoon. Wellicht wordt dit in vers 3 vermeld om ook nu weer uit te komen bij God en bij de Heer Jezus Christus, de Zoon van de liefde van de Vader (Kol. 1:13). We lezen in Daniël 7:13 over de 'Oude van dagen'. De Heer Jezus was volgens het Nieuwe Testament 'in de schoot van de Vader', of 'aan de boezem van de Vader' (Joh. 1:18). Hij is de eeuwige Zoon, het voorwerp van de liefde van de Vader, zijn Troetelkind (Joh. 17:24; vgl. Spr. 8:30). Er is een bijzondere band van eeuwige, ondoorgrondelijke liefde tussen de Vader en de Zoon, een liefdesrelatie die elke andere te boven gaat. De liefde van Jakob voor zijn zoon Jozef verwijst hiernaar.

Bij het zien van de liefde van Jakob voor Jozef worden onze gedachten geleid naar de liefde van de Vader voor zijn Zoon, de Heer Jezus. De Vader gaf uitdrukking aan die liefde, toen Hij vanuit de hemel riep: 'Deze is mijn Zoon, de geliefde, in wie Ik mijn welbehagen heb' (Matt. 3:17, 17:5; Marc. 1:11; Luc. 3:22; 2 Petr. 1:17; vgl. Gen. 22:2). En zo gaf Jakob uitdrukking aan zijn liefde voor Jozef door hem een kleurrijk gewaad te geven (vs. 3). Met dit pronkgewaad lezen we voor het eerst over de kleren van Jozef. Nog diverse keren zal onze aandacht op zijn kleding worden gevestigd, waarbij telkens een nieuwe fase in zijn leven wordt aangegeven (Gen. 37:3, 23; 39:12; 41:14, 42). Dit pronkgewaad vormde een onderscheidingsteken (vgl. Richt. 5:30; 2 Sam. 13:18). Zoals gezegd, was Jozef onderscheiden van zijn broers door zijn geboorte – zoals dat bij de Heer Jezus ook het geval was. Maar het gaat nog veel verder. Hij was ook onderscheiden door zijn voornaamheid, zijn innerlijk – hij ging niet de weg op van zijn broers. De Heer Jezus is vanzelfsprekend van elk mens of schepsel onderscheiden door zijn Godheid, maar ook als Mens is en zal er nooit iemand zijn zoals Hij. Hij behaagde de

Vader altijd (Joh. 8:29). Jozef behaagde vader Jakob, de Heer Jezus behaagde zijn hemelse Vader.

Het is iets bijzonders voor de gelovige te weten dat hij door God de Vader geliefd wordt (Joh. 16:27). God heeft alle mensen lief, maar toch in het bijzonder zijn kinderen, die onderscheiden zijn van de ongelovigen. Hoewel wij weten dat God ons liefheeft omwille van zijn eigen liefde en niet vanwege onze prestaties, mogen wij er toch ernst mee maken om Hem te behagen. Dan kan Hij zijn vreugde vinden in ons en in de praktijk van ons leven. De gelovige kan eigenlijk niet zijn en denken zoals de ongelovige; laten wij dan ook niet leven zoals de ongelovigen, maar God – die ons liefheeft – waardig (Kol. 1:10; 1 Tess. 2:12).

De dromen van Jozef

Het openbaar maken van zijn dromen heeft Jozef ook kritiek opgeleverd: hij zou arrogant en hooghartig, ofwel jeugdig naïef zijn geweest. Maar ook hierbij mogen we ons afvragen of dat wel terecht is. De dromen waren een rechtstreekse boodschap van God. Vader Jakob had er in zijn leven ook twee gehad (vgl. Gen. 28:10-22; 31:10-13), en hij wist dus dat God dromen gebruikte om zijn wil en wegen bekend te maken. De eerste droom van Jozef had te maken met de landbouw; dat gaf aan welk middel God zou gebruiken om zijn plan ten uitvoer te brengen. De tweede droom had te maken met de hemellichamen. Hemellichamen waren in de antieke cultuur symbolen voor heersers; die droom gaf aan wat Gods gedachten waren voor de toekomst.

Jakob had dit moeten begrijpen. Je zou je kunnen afvragen hoe hij het in zijn hoofd haalde zo vermanend tegen Jozef op te treden. Zou Jakob niet aan zijn zonen hebben verteld hoe God Zich aan hem ook op bovennatuurlijke wijze had geopenbaard? Trouwens, alle zonen (behalve Benjamin) waren al geboren toen Jakob bij Laban zijn tweede droom kreeg. Zij waren toen al lang geen baby's meer. Als Jakob er nog nooit over had gesproken met zijn zonen, was nu het moment gekomen om dat wel te doen. Door zijn dromen bekend te maken, bracht Jozef dan ook een boodschap van Godswegen over. Jakob had ermee moeten instemmen. Het probleem was echter dat de inhoud ervan hun niet aanstond, want ze begrepen de dromen maar al te goed. Als zij hem al haatten, dan nu nog des te meer. Het probleem lag dus niet bij Jozef, maar in de hart van zijn broers.

Ook de Heer Jezus heeft Zichzelf openlijk aan Israël bekendgemaakt. Was dit soms arrogant, hooghartig of naïef? Dat zal toch niemand willen beweren! Waartoe maakte de Heer Jezus Zich dan bekend? Was het niet opdat de mensen zich van hun boze wegen zouden bekeren? Zou dit ook niet het motief voor Jozef zijn geweest om zijn dromen kenbaar te maken? Ik denk dat dit exact de reden was. Het ging Jozef niet erom zich boven zijn broers te verheffen. Het ging erom dat zij

zouden inzien dat zij alleen in Gods weg gezegend konden worden. En dat is precies wat er nadien gebeurd is. Er kwam namelijk een grote hongersnood, ook in het land Kanaän, maar Jozef was degene die zegen en redding voor zijn familie bracht. Zo wist ook de Heer Jezus dat het *niet buiten Hem om kon gaan*. Daarom was het noodzakelijk dat Hij Zichzelf aan de mensen openbaarde, wat Hem heel wat haat en tegenstand heeft opgeleverd.

Maar buiten Hem was er niemand die dat kon doen! Zo waren de dromen ook aan Jozef gegeven, en aan niemand anders. Zowel Jozef (door zijn dromen) als Jezus (door zijn Godheid) hadden voorkennis van Godswegen. De Heer Jezus is daar heel tactisch mee omgegaan met het doel zoveel mogelijk mensen te bereiken. Ik denk dat ook Jozef voorzichtigheid heeft getoond, maar desondanks de risico's erbij genomen heeft. De kennis die hij had, noopte hem die bekend te maken. Anders hadden zijn broers hem later terecht het verwijt kunnen maken dat hij het wist en toch niets erover had gezegd.

Het is een groot voorrecht voor de gelovige om inzicht te verkrijgen in de toekomst, zoals die in Gods raad besloten ligt. Gods plan met de schepping zal voltoerd worden en wij mogen er iets van zien. Zo mogen wij al iets zien van de heerlijkheid die God voor de zijnen bereid heeft, maar ook van de oordelen die God zal uitoefenen en van de eeuwige straf die rust op hen die aan God ongehoorzaam blijven (Joh. 3:36). Daarom dienen wij als getuigen op te treden in deze wereld, daar wij weten hoezeer de Heer te vrezen is (2 Kor. 5:11).

Wij zijn niet de bewerkers van het heil, zoals Jozef dat was voor zijn broers of de Heer Jezus voor ieder mens, maar wij kunnen en mogen er wel de verkondigers van zijn.

De bereidwilligheid en gehoorzaamheid van Jozef

Vervolgens merken we de bereidwilligheid en de gehoorzaamheid van Jozef op. Jakob stuurde Jozef naar zijn broers, en Jozef was onmiddellijk bereid om te gaan (vs. 13-14). De afstand tussen het dal van Hebron en Sichem bedroeg ongeveer tachtig kilometer. Zien we in de woorden van Jakob: 'Kom, ik wil u tot hen zenden', niet iets van de gedachten van God de Vader? Jezus heeft immers meermaals verklaard dat Hij de Gezondene van de Vader was (Matt. 10:40; 15:24; Marc. 9:37; Luc. 4:18; 9:48; 10:16; Joh. 3:17, 34; 5:23-24; 17:25). Treffend is Jozefs antwoord: 'Hier ben ik' (vgl. Hebr. 10:7). De Heer Jezus noemde het zijn *voedsel* de wil van de Vader te doen (Joh. 4:34), ook al betekende dit dat Hij zijn leven moest afleggen (Joh. 10:17). Zijn leven was een en al gehoorzaamheid, tot en met zijn dood toe (vgl. Rom. 5:19; Hebr. 5:8).

De opdracht van Jakob betekende dat Jozef het verblijf

bij zijn vader moest inruilen voor een moeilijke confrontatie met zijn broers. Zo heeft de Heer Jezus zijn plaats in de hemel verlaten om een weg van lijden te gaan hier op aarde. Hij was gehoorzaam aan de wil van de Vader en bereid de opdracht die Hij had gekregen te vervullen.

Jozef kende de haat van zijn broers ondertussen wel en wist heel goed dat hij bij hen niet welkom was. Wellicht heeft hij niet gedacht dat ze hem zoveel kwaad zouden berokkenen, maar een hartelijke ontvangst had hij ongetwijfeld niet voor ogen. De Heer Jezus wist heel goed dat Hij niet welkom was, want Hij kende het hart en de gedachten van de mens (Matt. 12:25, Luc. 11:17; Joh. 2:25). Hij wist wat Hem te wachten stond en Hij heeft meermaals zijn verwerping en lijden en sterven voorgezegd. Reeds vanaf het begin wist Hij wat er met Hem zou gebeuren (Joh. 2:19; 3:14). Op weg naar het einde, onderweg naar Jeruzalem, sprak Hij het zelfs heel duidelijk uit als de bestemming van zijn reis (Matt. 16:21; 17:22-23; 20:17-19). Toch ging Jozef op weg. Toch kwam de Heer Jezus naar deze aarde.

Jozef moest zijn broers gaan zoeken bij Sichem (vs. 13). Dat maakte zijn opdracht tot een hachelijke onderneming. In Sichem was men de slachtpartij door Simeon en Levi ongetwijfeld nog niet vergeten (vgl. Gen. 34). Maar ook dat schrok Jozef niet af. Uiteindelijk bleken de broers niet in Sichem te zijn, maar te Dotan (vs. 15-17). Die plaats lag nog ongeveer vierentwintig kilometer verder noordwaarts. Dat bracht hem echter niet ertoe terug te keren naar vader Jakob. Jozef had een taak van zijn vader gekregen en die wilde hij dan ook beslist uitvoeren. Dezelfde vastberadenheid herkennen we bij de Heer Jezus (Joh. 4:34; 18:11). Hij spreekt zelfs al over de voleindiging van het werk dat Hij van de Vader te doen had gekregen, nog voordat het helemaal volbracht was (Joh. 17:4)! Zo vastberaden was Hij.

Jozef ging, toen zijn vader hem zond naar zijn broers. De Heer Jezus werd gezonden tot 'de verloren schapen van het huis Israëls' (Matt. 15:24). Hij werd gezonden om 'het verlorene te zoeken en te redden' (Luc. 19:10). Hebben wij ook die gezindheid: 'Zie, hier ben ik'? 'Daarop hoorde ik de stem des Heren, die zei: Wie zal Ik zenden en wie zal voor Ons gaan? En ik zei: Hier ben ik, zend mij' (Jes. 6:8).

Het zwijgen van Jozef

Tot slot moeten we vaststellen dat er vanaf dat moment in Genesis 37 een 'zwijgen' van de kant van Jozef valt op te merken. Eenmaal bij zijn broers aangekomen, die het voornemen hadden zich van hem te ontdoen, horen wij geen woord meer uit de mond van Jozef. Wij willen hier niet teveel inleggen, omdat het goed is voorzichtig te zijn met dingen waar de Schrift verder niets over zegt. Maar soms is het zwijgen in de Schrift even veelzeggend als duizend woorden. Denk maar aan het

feit dat we geen enkel woord vernemen uit de mond van Isaak, als Abraham hem op het altaar legt (Gen. 22). Zoals de Schrift het meedeelt, bleef dat zonder protest van de kant van Isaak. Zo lijkt het hier ook bij Jozef te zijn. Zou hij om hulp hebben geschreeuwd, zoals de film van DreamWorks het doet voorkomen? De manier waarop de Heilige Geest deze gebeurtenis heeft laten optekenen, toont ons eerder een Jozef die zich als een lam naar de slachtbank liet leiden en alles aan God overgaf. Ik citeer hiermee de woorden van Jesaja 53:7 (Hand. 8:32), waar het over de Heer Jezus gaat: 'Hij werd mishandeld, maar Hij liet Zich verdrukken en deed zijn mond niet open; als een lam dat ter slachting geleid wordt, en als een schaap dat stom is voor zijn scheerders, zo deed Hij zijn mond niet open'. Petrus schrijft: '(...) die als Hij uitgescholden werd, niet terugschold, als Hij leed, niet dreigde' (1 Petr. 2:23).

Misschien mogen we hier voorzichtig twee kanttekeningen plaatsen. Ten eerste: Zou Jozef hier begrepen hebben dat dit de weg van God was die hij moest gaan? Zoals de Heer Jezus wist dat het kruis van Golgota de weg was die Hij moest gaan. Dan is dit stilzwijgen een bewijs van absolute overgave aan de wil van God, een rotsvast vertrouwen in de God die door de dromen tot hem gesproken had. Ten tweede geeft het iets weer van het karakter van Jozef. Hij schreeuwde niet om vergelding en hij dreigde ook niet. Terwijl zijn broers hem haatten, had *hij* hen lief. Dat blijkt later ook steeds opnieuw.

Het zwijgen – zoals de Bijbel het weergeeft – van Jozef en het zwijgen van de Heer Jezus is ook een voorbeeld voor ons. Het leert ons het volgende: wanneer wij als getuigen voor God in deze wereld optreden, zal ons dat vaak niet in dank worden afgenomen. Soms hebben wij dan misschien de neiging op onze rechten te gaan staan. Er is immers vrije meningsuiting, verdraagzaamheid en respect voor iedereen – ook voor gelovigen. We willen wel getuigen, als we maar niet ervoor moeten lijden. Het beeld dat de Bijbel geeft, is echter anders. De Heer Jezus was niet gewenst, en dat is ook zo met zijn discipelen (Matt. 10:24-25). Terwijl wij het geduldig verdragen, geven wij het over aan Hem die rechtvaardig oordeelt (1 Petr. 2:23). 'Worden wij gescholden, wij zegenen' (1 Kor. 4:12).

De voornaamheid van Jozef

In Genesis 39 is de verwerping van Jozef door zijn broers achter de rug (Gen. 37-38). Nu lijkt alles erop gericht om de voornaamheid van Jozef verder aan het licht te brengen. Vóór Jozefs verwerping kregen we een getuigenis over hemzelf (Gen. 37:1-17), en ook daarna gaat de Schrift hiermee door. Straks, in Genesis 40, zal het over de diepste ellende van Jozef gaan. Genesis 39 toont nog eens duidelijk hoe onterecht dat alles was. De dingen die gebeurden in het huis van Potifar, de man die Jozef als slaaf had gekocht,

schetsen niet alleen het verdere verloop van Jozefs leven. Ze hebben ook de bedoeling (naar ik meen) ons meer zicht te geven op de persoon van Jozef als type van de Heer Jezus. De hoofdbetekenis van dit hoofdstuk lijkt mij dat Jozefs *voornaamheid* wordt voorgesteld, om ons daarmee te laten denken aan de voornaamheid van de Heer Jezus.

De Here was met Jozef

Tot viermaal toe lezen we in Genesis 39 dat de Here met Jozef was (vs. 2, 3, 21, 23; zie ook Hand. 7:9). Het betekent heel wat als God Zich aan een mens verbindt en met hem of haar is. God was niet met de broers van Jozef; aan hen kon Hij zich niet verbinden, want hun werken waren boos. God kan niet met iemand meegaan, als hij een verkeerde weg bewandelt. Maar met de persoon van Jozef kon God Zich wel verbinden. Uiteindelijk was het allemaal Gods genade, maar de praktijk en de verantwoordelijkheid van de mens is natuurlijk de andere kant. In Genesis 37 hebben we gezien hoe Jozef als jongeman reeds een 'man naar Gods hart' zou kunnen worden genoemd. En ook nu, nadat hem groot onrecht was aangedaan, is dat niet veranderd. De dromen hebben hem niet hoogmoedig gemaakt en de verwerping door zijn broers en zijn onverdiende gevangenschap hebben hem niet opstandig gemaakt. De omstandigheden leken niet van invloed te zijn op Jozefs gedrag. Of hij nu in de tent van zijn vader woonde, of in de put zat, of als slaaf bij Potifar werkte, of dat hij onterecht in de gevangenis zat: steeds bleef er een goed getuigenis van hem uitgaan! Een van de hoofdthema's in de geschiedenis van Jozef is het lijden als test voor ons karakter. De gesteldheid van zijn hart werd gewogen en op de proef gesteld, en zijn hart bleek steeds in gemeenschap met God te zijn. Zo kon God zijn plan met het leven van Jozef verder uitwerken en met hem zijn.

Onder de broers was er niemand als Jozef. Later lezen we over koning Saul, dat er niemand was als hij onder het gehele volk (1 Sam. 10:24). Dit was het werk van God geweest, doordat de Geest des Heren hem had aangegrepen (1 Sam. 10:6). Dat had Saul gemaakt tot wie hij toen was. Zes hoofdstukken verder echter lezen we jammer genoeg dat de Geest des Heren van Saul was *geweken* (1 Sam. 16:14). Wat was er gebeurd? Saul had zich van de HERE *afgekeerd* (1 Sam. 15:11). Dat leert ons dat God Zich in de praktijk niet kan verbinden (of verbonden kan blijven) met iemand die niet in overeenstemming met zijn gedachten leeft. Zo zei de profeet Azarja later ook tegen koning Asa en tegen het volk van Juda en Benjamin: *'De HERE is met u, zolang gij met Hem zijt; indien gij Hem zoekt, zal Hij Zich door u laten vinden; maar indien gij Hem verlaat, zal Hij u verlaten'* (2 Kron. 15:2). Als er dus staat dat de HERE met Jozef was, dan betekent dat evenzeer dat Jozef *met Hem* was en in gemeenschap met Hem leefde! Dat blijkt uit heel zijn gedrag in het huis van Potifar en in de gevangenis.

De Heer Jezus kon zeggen: *'En die Mij gezonden heeft, is met Mij. Hij heeft Mij niet alleen gelaten, want Ik doe altijd wat Hem behaagt'* (Joh. 8:29). Let op het redengevende woordje 'want' in dit vers. De Geest des Heren was op de Heer Jezus (Luc. 4:18; vgl. Jes. 11:2; 61:1). Op Hem kon de Geest van God rusten, want de Heer Jezus leefde altijd in de gedachten van de Vader en handelde in overeenstemming daarmee.

Kan God Zich aan ons verbinden, kan Hij *met ons* zijn? Wij blijven steeds zijn kinderen, niets of niemand kan iets daaraan veranderen. Wie kan beoordelen of Saul al dan niet voor eeuwig verloren was? Maar dat is het punt niet. Het gaat erom dat hij niet meer handelde naar Gods gedachten en dat de Here daarom niet meer met hem kon doorgaan. God kon hem niet verder bevestigen in het koningschap en Hij onthield Saul zijn zegen. Als God ver weg lijkt en niet meer met ons schijnt te zijn, dan kan dit de reden zijn. Hij zal ons niet bevestigen op een verkeerde weg. Laten wij een voorbeeld nemen aan Jozef, die onder verschillende omstandigheden steeds een gedrag vertoonde dat God welbehaaglijk was. Hij bleef zijn weg met de Here gaan, waar Hij hem ook leidde. En de Here was met hem op heel die weg.

Jozef in Potifars huis

Doordat de Here met Jozef was, werd hij een voorspoedig man. Dat ontging Potifar niet. Het is bijzonder dat er staat: *'Toen zijn heer zag dat de Here met hem was'*. Er waren vele goden in Egypte, en Potifar kon de zegen die over zijn huis kwam aan een van deze goden toeschrijven. Maar het was kennelijk zonneklaar voor Potifar dat de zegen over zijn huis van de God van Jozef kwam.

Jozef werd vervolgens, om het modern te zeggen, gepromoveerd. Hij werd de rechterhand van zijn meester en werd aangesteld over heel zijn huis. Het vertrouwen van Potifar in Jozef was zo groot, dat hij zich nergens meer mee bemoeide. Hetzelfde vinden we later ook weer in de gevangenis, waarbij de overste van de gevangenis alle gevangenen aan Jozef toevertrouwde en zich met niets meer bemoeide dat hem was toevertrouwd. Dat zegt heel wat over Jozef en over zijn gedrag in het huis van Potifar, en later in de gevangenis. Jozefs gedrag was zo voorbeeldig dat Potifar hem volledig vertrouwde. Het gedrag dat wij in onze omgeving vertonen is een getuigenis voor de wereld. Van de gelovige mag verwacht worden dat hij *'een goede wandel leidt onder de heidenen'* (1 Petr. 2:12). Het is een bijbelse zaak dat de gelovige een goede reputatie heeft, overal waar hij komt.

In dit alles worden onze gedachten opnieuw naar de Heer Jezus geleid: *'Hij is het land doorgestaan, terwijl Hij goeddeed en allen gezond maakte die door de duivel waren overweldigd, want God was met Hem'* (Hand. 10:38; vgl. Joh. 16:32). In en met de Heer Jezus kwam de zegen van God voor de mensen om Hem

heen. Hij genas de zieken, wekte doden op, bevrijdde mensen van demonische gebondenheid, gaf eten aan grote menigten etc. Het gedrag van de Heer Jezus op aarde moest alle mensen ertoe brengen in Hem te gaan geloven (Joh. 14:11). Op Hem konden allen hun vertrouwen stellen, Hij zou niemand met lege handen wegsturen.

Nooit was er zoveel zegen van God beschikbaar voor de mens dan toen de Heer Jezus, de Zoon van God, op aarde was. Toch was dat nog maar een voorproef van de zegen die de Heer Jezus zal verspreiden bij zijn tweede komst. Net zoals de zegen die Jozef met zich meebracht voor het huis van Potifar nog gering was vergeleken met de zegen die hij later zou mogen aanbrengen voor het hele land Egypte en de omringende landen. In het huis van Potifar bleef de zegen beperkt tot zijn huishouden. Later zou Jozef tot zegen zijn voor het hele rijk Egypte. We bevinden ons hier in de hoofdstukken die handelen over de verwerping van Jozef (Gen. 37-40), en die typologisch spreken over de eerste komst van de Heer Jezus. De gebeurtenissen bij Faraó vinden plaats in het andere deel van Jozefs leven, dat spreekt over de tweede komst van Christus. Dan zal zijn zegen reiken tot de einden der aarde en uitgaan tot alle volken. Het beste moet nog komen!

Jozef bracht niets dan *zegen* in het huis van Potifar. Het was weliswaar niet zijn eigen zegen, maar de zegen van *God*. Maar we mogen toch zeggen dat Jozef het kanaal was, waarlangs deze zegen in Potifars huis kwam. Willen wij kanalen van Gods zegen zijn? Laten wij dan dezelfde gezindheid openbaren en wandelen zoals Jozef en zoals de Heer Jezus. De vraag is of ons hart en ons gedrag zodanig is dat wij kanalen van zegen kunnen zijn voor onze omgeving. Dat was het geval met Jozef in het huis van Potifar.

De verleiding door Potifars vrouw

Als de vrouw van Potifar probeert Jozef te verleiden, blijkt hij die verzoeking glansrijk te doorstaan. Het was geen eenmalige verzoeking waarmee Jozef te maken kreeg. Dagelijks probeerde de vrouw van Potifar hem te verleiden (vs. 10), maar zonder succes. De verleiding waar Jozef mee te maken kreeg, was beslist niet gering. Veel gelovigen zijn op dit punt gestruikeld en zelfs gevallen. Het behoort bij de begeerten van de jeugd (2 Tim. 2:22). Seks heeft een sterke aantrekkingskracht op jonge mannen, zoals ook Jozef was. Niet voor niets gebruikt Paulus in zo'n context het woord 'ontvluchten' (1 Kor. 6:18). En dat is wat Jozef deed!

Hij is een van de weinige mensen in de Bijbel, van wie geen enkele zonde vermeld staat. Daarin vormt hij een beeld van (de zondeloosheid van) de Heer Jezus. De Schrift getuigt hiervan telkens weer (2 Kor. 5:21; 1 Joh. 3:5; 1 Petr. 2:22; vgl. Joh. 8:46; Hebr. 9:14; 1 Petr. 1:19; Jes. 53:9). Er was niets aan te merken op zijn doen (hij bracht enkel zegen), en er viel niets aan te

merken op zijn persoon (hij was rein van hart). Natuurlijk was Jozef gewoon een mens zoals wij, nageslacht van Adam en een zondaar. Maar daarover zwijgt de Schrift; wij zien bij Jozef een onkreukbaar gedrag en een geestelijke kracht tegen elke verleiding. Hij had bij zijn geloof de deugd gevoegd (2 Petr. 1:5), en dat betekent zoveel als 'geestelijke kracht' (voetnoot HV). Die geestelijke kracht hebben wij nodig, want de strijd tegen de zonde is een worsteling tot bloedens toe (Hebr. 12:4). Alles wat in Gods Woord staat, is op een bepaalde manier en met een bepaalde bedoeling opgeschreven. Bij Jozef was dat om hem voor te stellen als type van de Heer Jezus, ook in diens zondeloosheid.

In het antwoord dat Jozef aan de vrouw van Potifar gaf, zien we de zuiverheid van zijn hart: '*Hoe zou ik dit grote kwaad doen en zondigen tegen God?*' (vs. 9). Voor het eerst lezen we hier duidelijk hoe Jozef met God rekende. *Vóór* alles is het doen van zonde een kwaad tegenover *God* (vgl. Ps. 51:6). Jozef overwoog niet welke gevolgen de zonde met zich zou kunnen meebrengen, hij dacht aan *God*. Hij had de gedachten en de gezindheid van God leren kennen en had die zich ook eigen gemaakt. Dat bepaalde zijn handelen. Hij bestempelde de verleiding meteen als een 'groot kwaad'. Denken wij ook zo over de zonde?

Jozef liet God niet los, ondanks het feit dat zijn leven een bizarre wending had genomen waarvan hij niet veel begreep. Waarom moest hij als slaaf in Egypte terechtkomen? Waaraan had hij dat verdiend? Wat had dit te maken met de dromen die hij eerst had gekregen? Jozef zal zichzelf toch wel dit soort vragen hebben gesteld. Toch blijkt zijn vertrouwen in de God die in de dromen tot hem gesproken had, ongeschokt te zijn. Dertien jaar lang zou hij op het antwoord moeten wachten. Toch blijkt hij al die tijd naar Gods gedachten te willen leven, liever dan een leven te leiden zonder God.

In de gevangenis

De enige manier die de vrouw van Potifar vond, om zich uit wraak van Jozef te ontdoen, was een leugen. Lange tijd had ze geprobeerd hem te verleiden door tot hem te spreken. Toen dat niets uithaalde, greep ze hem vast om hem te dwingen. Maar Jozef weigerde en vluchtte weg. Nu wist ze heel duidelijk dat ze Jozef nooit zou krijgen en wilde zij zich van hem ontdoen. Het kleeft dat ze in haar handen had, gaf haar de kans om Jozef vals te beschuldigen. Het zegt heel wat over iemand, wanneer die alleen door middel van een leugen kan worden aangeklaagd. Ook de Heer Jezus is op grond van een leugen veroordeeld, omdat er niets tegen Hem in te brengen was (Matt. 26:59vv.; vgl. Dan. 9:26). Zo was het ook met Jozef. Zo hoort ook elke beschuldiging die ons zou kunnen treffen, of elk verwijt dat men ons maakt, leugenachtig te zijn (1 Petr. 2:12; 3:16). Opnieuw zien wij een mooie parallel met de Heer Jezus, zodat onze gedachten weer naar Hem

uitgaan. Beiden zijn op grond van een valse beschuldiging veroordeeld. Jozef werd naar de staatsgevangenis verwezen, waar de gevangenen van de koning zaten. Dat zal wel niet de gevangenis met de beste omstandigheden zijn geweest; vijanden van de koning werden streng gestraft. De Heer Jezus werd verwezen naar het kruis, de ergste marteldood.

Het is opvallend dat Jozef in de gevangenis in de gunst kwam zowel van 'de overste van de gevangenis' (Gen. 39:21-23), als van 'de overste van de lijfwacht' (Gen. 40:4). Dat getuigt er opnieuw van dat Jozefs gedrag erg voornaam moet zijn geweest, ondanks al het onrecht dat hem was aangedaan. De overste van de lijfwacht

was niemand minder dan Potifar zelf (vgl. Gen. 39:1). Hij was boos op Jozef geweest (Gen. 39:19-20). In de gevangenis echter zag hij dezelfde Jozef, die hij in zijn eigen huis had gezien. Opnieuw blijkt Potifar zijn vertrouwen aan Jozef te geven, omdat zijn gedrag dat vanzelfsprekend toeliet.

Het karakter en de voornaamheid van Jozef wijzen ons steeds weer op de Heer Jezus. Daarnaast confronteert het ons ook met onszelf. Hoe staat het met mij?

Oude Sporen 2009

